

Gero valdymo ir kovos su korupcija politika bei vadovas

2004-2009 m.

**EEE finansinis mechanizmas
ir Norvegijos finansinis mechanizmas**

Priimta: 2005 m. gruodžio 1 d.

Papildyta: 2006 m. gegužės 5 d.

Turinys

1. Gero valdymo politika	3
1.1. Politikos pareiškimas	3
1.2. Politikos taikymo sritis	3
2. Kovos su korupcija politika	4
2.1. Gero valdymo kliūtys	4
2.2. Politikos sudėtinės dalys.....	5
3. Skundų pateikimo tvarka	6
3.1. Tvarkos taikymo sritis	6
3.2. Visuomenės nariai	7
3.3. Tvarkos skelbimas	7
3.4. Skundų tvarkymas	7
4. Geras valdymas teikiant EEE paramą	8
4.1. Horizontalieji klausimai	8
4.2. Geras valdymas įgyvendinant projektus.....	9
5. Gero valdymo ir kovos su korupcija politikos bei vadovo įgyvendinimas	10

1. Gero valdymo politika

1.1. Politikos pareiškimas

EEE finansinio mechanizmo ir Norvegijos finansinio mechanizmo paramą teikiančios valstybės Islandija, Lichtenšteinas ir Norvegija yra įsitikinusios, kad geras valdymas – pagrindinė visų šalių ekonominės ir socialinės plėtros sąlyga, todėl savo esme jis yra glaudžiai susijęs su finansinių mechanizmų tikslais.

Gera reguliavimo sistema užtikrina tvirtą valstybės išteklių valdymo struktūrą. Gero valdymo metodika paprastai grindžiama šiais principais:

- atskaitomybė;
- skaidrumas;
- dalyvavimas;
- lygybė;
- įstatymų viršenybė;
- gebėjimai ir kompetencija;
- jautrumas žmonių poreikiams.

Gero valdymo principais paramą teikiančios valstybės yra įsipareigojusios vadovautis įgyvendindamos finansinius mechanizmus. Šiais principais grindžiami ir bendrieji finansinių mechanizmų tikslai:

- mažinti ekonominius ir socialinius skirtumus;
- padėti šalims, 2004 m. gegužę įsijungusioms į Europos Sąjungą ir Europos ekonominę erdvę, visiškai integruotis į vidaus rinką;
- skatinti tvirtesnius politinius ir ekonominius ryšius tarp senųjų ir naujųjų EEE narių.

1.2. Politikos taikymo sritis

Gero valdymo ir kovos su korupcija politika parengta stengiantis aiškiai apibrėžti paramą teikiančių valstybių poziciją gero valdymo klausimu.

Gero valdymo politika papildo įprastas paraiškų paramai gauti vertinimo ir projektų priežiūros procedūras, kurias taiko Finansinių mechanizmų valdyba, koordinavimo institucija, šalys paramos teikėjos bei vertinimo ir priežiūros atstovai. Gero valdymo politika reikėtų vadovautis kartu su Pažeidimų vadovu, FMV elgesio kodeksu, Finansinių mechanizmų valdybos dovanų registru, ELPA (FMV) viešos prieigos prie informacijos politika bei teisiniais ir administraciniais reikalavimais, kurie taikomi paramą teikiančiose valstybėse, valstybėse paramos gavėjose ir Finansinių mechanizmų valdybai.

Finansiniai mechanizmai yra susiję su paramos skyrimu, pagal juos bus teikiama didelių apimčių parama ir vykdomi viešieji pirkimai. Gero valdymo politika stengiamasi užtikrinti, kad mechanizmai būtų įgyvendinami skaidriai ir atvirai. Šios politikos paskirtis:

- nustatyti ir išsaugoti korupcijos bei netinkamo valdymo prevencijos, nustatymo ir valdymo procedūras;

- užtikrinti, kad koordinavimo institucijos suprastų ir taikytų Gero valdymo politiką finansiniams mechanizmom ir pateisintų paramą teikiančių valstybių lūkesčius dėl jos taikymo;
- rūpintis, kad visuomenės nariai turėtų informacijos ir priemonių, reikalingų skundams pateikti ir pranešti apie su mechanizmais susijusius pažeidimus;
- informuoti visuomenės narius ir su mechanizmais labiau susijusius asmenis, kaip bus tvarkoma informacija apie pažeidimus ir kokių bus imamasi jų pašalinimo priemonių.

2. Kovos su korupcija politika

Iš geram valdymui gresiančių pavojų paramą teikiančių valstybių manymu pats destruktiviausias yra korupcija. Korupcija ir netinkamas valdymas varžo ekonominę augimą ir plėtrą. Paramą teikiančios valstybės korupcijos atžvilgiu vadovaujasi nulinės tolerancijos principu. Veiksmų, užtikrinančių gerą valdymą ir kovą su korupcija bei netinkamu valdymu, koordinavimas yra neatsiejama Finansinių mechanizmų valdybos išipareigojimų dalis. Finansinių mechanizmų valdyba yra išipareigojusi:

- vienodai tirti visus didelio ir nedidelio masto netinkamo valdymo bei korupcijos atvejus;
- pasitelkti specialistus, kad su korupcija būtų kovojama tikslingai ir veiksmingai;
- operatyviai ir profesionaliai reaguoti į netinkamo valdymo ir korupcijos požymius;
- užtikrinti Finansinių mechanizmų valdybos kovos su korupcija gebėjimus ne tik palaikant jau užmegztus glaudžius santykius su kiekviena iš trylikos valstybių paramos gavėjų, bet ir remiantis tarptautine patirtimi bei bendradarbiavimu.

Finansinių mechanizmų valdyba pripažįsta, kad norint pasiekti gero valdymo tikslą, reikalingas nuolatinis ryžtas ir pasišventimas visose finansinių mechanizmų įgyvendinimo pakopose.

2.1. Gero valdymo kliūtys

Korupcija – piktnaudžiavimas patikėtais įgaliojimais siekiant asmeninės naudos – tai stambi kliūtis kelyje į socialinę ir ekonominę plėtrą. Finansinių mechanizmų paramą teikiančios valstybės kategoriškai prieštarauja visų formų korupcijai – kyšininkavimui, grobstymui, sukčiavimui, turto prievartavimui, favoritizmui ir nepotizmui. Tokia veikla yra nesuderinama su pagrindinėmis vertybėmis, kurias puoselėja paramą teikiančios valstybės, įsteigusios finansinius mechanizmus kaip solidarumo ženklą, kad sukurtų naujų galimybių ir stiprintų ryšius su trylika valstybių paramos gavėjų.

Finansiniais mechanizmais teikiama finansinė parama daugeliui prioritetinių sektorių, dideliame būriui galimų pareiškėjų, pasitelkiant įvairias priemones. Toks įvairialypis įgyvendinimas didina tikimybę, kad finansiniais mechanizmais bus pasiekti užsibrėžti tikslai, tačiau tuo pačiu metu – ir jų netinkamo valdymo riziką. Paramą teikiančios valstybės pripažįsta šią dilemą, tačiau toks natūralus pavojus neatgraso jų nuo ryžto sudaryti kiek galima daugiau galimybių kuo didesniai skaičiui paramos gavėjų.

Kadangi paramos teikėjos neleidžia tokiai rizikai diktuoti finansinių mechanizmų sąlygas, jos nė kiek nėra atlaidžios netinkamam valdymui. Korupcijos arba netinkamo valdymo atvejų bus

imamasi be gailėsčio, nes į juos žvelgiama kaip į pavojų geriausių galimų projektų paramai, o todėl – ir geriausiems galimiems pasiekti rezultatams.

Paramos teikėjos vadovaujasi principu, kad visi įgyvendinant finansinius mechanizmus dalyvaujantys asmenys įsipareigoja vykdyti netinkamo valdymo prevenciją ir nustatyti tokius atvejus bei taikyti poveikio priemones pažeidėjams. Šie įsipareigojimai aprėpia nacionalinių agentūrų paramą teikiančiose valstybėse ir valstybėse paramos gavėjose, Finansinių mechanizmų valdybos, nepriklausomų priežiūros atstovų, pareiškėjų ir projektų vykdytojų bei visų visuomenės narių pastangas. Finansinių mechanizmų valdyba padės valstybėms paramos gavėjoms apsaugoti jų, už finansavimą atsakingų šalių, interesus. Šios pastangos bus dedamos viso finansinių mechanizmų remiamos veiklos projektų ciklo metu pradedant bendrąja priežiūra bei auditu ir baigiant patikrinimais vietose.

2.2. Politikos sudėtinės dalys

Gero valdymo politiką sudaro trys sudėtinės dalys – prevencija, nustatymas ir poveikio priemonės. Politikos dokumente numatomos procedūros, kurios paramos teikėjų reikalavimu turi būti įgyvendintos valstybėse paramos gavėjose ir Finansinių mechanizmų valdyboje, kad visuomenės nariai galėtų reikšti nuogastavimus dėl finansinių mechanizmų galimų netinkamo valdymo ir korupcijos atvejų.

Prevencija

Finansinių mechanizmų valdyba pripažįsta, kad geriausiai su korupcija galima kovoti vengiant jos atsiradimo. Finansinių mechanizmų valdyba ir toliau tarsis su valstybės ir nevyriausybiniais ekspertais šiuo klausimu. Įgyvendinant finansinius mechanizmus, nuo korupcijos stengiamasi apsisaugoti sudarius tokias sąlygas:

- sudaromos galimybės susipažinti su informacija, įskaitant finansinius duomenis ir kitą pagrindinę informaciją apie projektus;
- pilietinės visuomenės organizacijos (socialiniai partneriai ir nevyriausybines organizacijos) dalyvauja atrenkant projektus ir (arba) įgyvendinant nacionalinės priežiūros procedūras;
- atvirai atrenkami pagal finansinius mechanizmus finansuojami projektai ir vykdomi paslaugų pirkimai;
- vertinant projektų paraiškas pasitelkiami išoriniai nepriklausomi vertinimo atstovai;
- reikalaujama, kad būtų laikomasi nacionalinių ir Europos Komisijos pirkimų taisyklių;
- prižiūrint projektus ir mokėjimo paraiškas pasitelkiami išoriniai nepriklausomi priežiūros atstovai;
- kompensuojamos tinkamos finansuoti projekto išlaidos, patirtos sumokėjus sąskaitas, o ne išmokamos avansinės paramos išmokos;
- užtikrinama, kad asmenys ir institucijos, dalyvaujantys administruojant, vertinant, rekomenduojant skirti ir prižiūrint lėšas, vengtų paties interesų konflikto atsiradimo ir faktiško jo pasireiškimo atvejų.

Nustatymas

Finansinių mechanizmų valdyba taiko kelias procedūras ir priemones informacijai, kuri gali atskleisti galimą netinkamą valdymą ir korupciją, tikrinti. Vis dėlto ji pripažįsta, kad tam tikra

dalis naudingiausių žinių apie pažeidimus gaunama iš visuomenės narių. Finansinių mechanizmų valdyba skatina informacijos prieinamumą, nes taip galima atskleisti naudojimosi finansiniais mechanizmais pažeidimų atvejus. Kad galima būtų nustatyti pažeidimus, skatinama sudaryti šias sąlygas:

- galimybės susipažinti su pagrindine informacija apie projektus, finansiniais duomenimis ir paramos teikimo procesais;
- pasitelkiami nepriklausomi vertinimo ir priežiūros atstovai;
- atliekama išorinė projektų priežiūra, įskaitant apsilankymus vietose ir neskelbiamą nacionalinių, paramą teikiančių valstybių ir Finansinių mechanizmų valdybos atstovų atliekamą priežiūrą.

Poveikio priemonės

Finansinių mechanizmų valdyba, įgyvendindama gero valdymo politiką, glaudžiai bendradarbiaus su atitinkamomis koordinavimo institucijomis. Finansinių mechanizmų valdybą kontroliuoja Išplėstinė apeliacinė kolegija ir Norvegijos Vyriausioji auditorių valdyba, o koordinavimo institucijas – atitinkamos nacionalinės audito institucijos. Su šiomis instancijomis Finansinių mechanizmų valdyba ir koordinavimo institucijos bendradarbiauja bet kokio pobūdžio vertinimo metu. Kad būtų išvengta pažeidimų, Finansinių mechanizmų valdyba bendradarbiaus su kitomis Europos Sąjungoje veikiančiomis struktūromis, pavyzdžiui, Europos kovos su sukčiavimu tarnyba (OLAF). Finansinių mechanizmų paramą teikiančios valstybės:

- reikalaus nutraukti veiklą, kai tariamai arba faktiškai atsirado interesų konfliktas;
- gali sustabdyti visą paramos programą arba jos dalį, kol Finansinių mechanizmų valdyba įtarimus dėl netinkamo valdymo arba korupcijos perduoda tirti toliau;
- reikalaus sugrąžinti finansinių mechanizmų paramą, kuri tyrimu nustatytais duomenimis buvo paveikta netinkamo valdymo arba korupcijos;
- tiriant įtarimus dėl pažeidimų, gali siekti laikinai nušalinti nuo pareigų pagalbinių arba tarpinių instancijų valstybės pareigūnus arba atstovus;
- įrodžius pažeidimo atvejus, gali siekti pašalinti iš pareigų pagalbinių arba tarpinių instancijų valstybės pareigūnus arba atstovus;
- įmones, susijusias su įrodytais finansinių mechanizmų netinkamo valdymo ir (arba) korupcijos atvejais, ir kitų paramos teikėjų jau nušalintas įmones įtrauks į „juoduosius“ sąrašus.

Konkretūs veiksmai, kurių privalo imtis apie pažeidimus pranešanti valstybė paramos gavėja išvardyti Pažeidimų vadove.

3. Skundų pateikimo tvarka

3.1. Tvarkos taikymo sritis

Skundų pateikimo tvarkos paskirtis – užtikrinti, kad visuomenės nariai, pageidaujantys pateikti skundą arba pranešti apie pažeidimus įgyvendinant finansinius mechanizmus, turėtų paprastas priemones tai padaryti, jų skundas būtų nagrinėjamas objektyviai ir konfidencialiai, o netinkamo valdymo ir korupcijos atvejai būtų atskleisti ir pašalinti.

Skundų pateikimo tvarka taikoma tais atvejais, kai skundas pagal savo pobūdį liudija pavojų tinkamam finansinių mechanizmų naudojimui arba kai netinkamu valdymu arba korupcija yra įtariami už lėšų valdymą atsakingi asmenys. Kai skundas yra susijęs su projektų atranka arba viešųjų pirkimų procedūra, visais atvejais turi būti naudojamosi kreipimosi (t.y. apskundimo) mechanizmais, kuriuos tokiais atvejais numato atskiros taisyklės.

3.2. Visuomenės nariai

Visuomenės nariams, kurie pageidauja pareikšti nuogąstavimus dėl galimo finansinių mechanizmų netinkamo valdymo arba korupcijos, sudaromos sąlygos padaryti tai konfidencialiai. Prieš gera valia informaciją suteikusius asmenis nebus imamasi jokių atsakomųjų veiksmų. Visuomenės nariai, kurie įtaria netinkamą valdymą arba korupciją, tačiau nėra įsitikinę turimos informacijos tikrumu, yra raginami pasidalyti nuogąstavimais su Finansinių mechanizmų valdyba, koordinavimo institucija arba kitu atstovu, atsakingu už finansinių mechanizmų valdymą.

3.3. Tvarkos skelbimas

Skundų pateikimo tvarka yra vieša. Informaciją apie pačią tvarką ir duomenis apie tai, kur galima siųsti skundus, Finansinių mechanizmų valdyba ir koordinavimo institucijos skelbia savo interneto svetainėse, su finansiniais mechanizmais susijusių renginių metu arba gavusios atitinkamą prašymą. Informacija anglų kalba skelbiama adresu www.eeagrants.org, o kiekvienos valstybės paramos gavėjos kalba (-omis) – atitinkamose jų interneto svetainėse.

Finansinių mechanizmų valdyba ir kiekviena koordinavimo institucija privalo atvirai skelbti:

- Gero valdymo politiką ir skundų pateikimo tvarką;
- Finansinių mechanizmų valdybos direktoriaus ir atitinkamos koordinavimo institucijos vadovo vardą, pavardę, pašto adresą, tiesioginį telefono numerį ir tiesioginį elektroninio pašto adresą;
- audito ir kontrolės institucijų, prižiūrinčių Finansinių mechanizmų valdybą (Išplėstinės apeliacijų kolegijos ir Norvegijos Vyriausiosios auditorių valdybos) bei atitinkamų nacionalinių audito institucijų arba kontrolierių kontaktinius duomenis, kuriais visuomenės nariai, jeigu pageidauja, gali pateikti skundą arba pranešti apie pažeidimą.

3.4. Skundų tvarkymas

Visus Finansinių mechanizmų valdybos arba koordinavimo institucijos gautus skundus arba informaciją apie finansinių mechanizmų galimą netinkamą valdymą arba korupciją paramą teikiančios valstybės ir valstybės paramos gavėjos institucijos atitinkamai pateikia vienos kitoms. Koordinavimo institucija, išorinis priežiūros atstovas ir bet kuri kita su atitinkamu atveju susijusi institucija Finansinių mechanizmų valdybai pateikia visą informaciją, reikalingą skundui įvertinti.

Finansinių mechanizmų valdybos taikomą skundų tvarkymo procedūrą nustato Finansinių mechanizmų valdybos direktorius, suderinęs ją su paramą teikiančiomis valstybėmis. Minėtoje procedūroje numatomos toliau išvardytos nuostatos. Koordinavimo institucijos taikoma

procedūra turi būti paremta nacionaline praktika ir atitikti šioje politikoje išdėstytus principus. Apie savo taikomą procedūrą koordinavimo institucija informuoja Finansinių mechanizmų valdybą ir ją paskelbia. Finansinių mechanizmų valdybos skundų tvarkymo procedūrą sudaro šios bei kitos nuostatos:

- Finansinių mechanizmų valdybos direktorius paskiria vieną arba kelis asmenis visuomenės narių iškeltiems klausimams įvertinti;
- skundas arba pranešimas apie pažeidimus patvirtinamas raštu, taip pat pateikiama informacija apie veiksmus, kurių bus imtasi, ir apytiksliai jų įvykdymo terminai;
- vertinant finansinių mechanizmų netinkamo valdymo atvejus, pagal turimus įgaliojimus ir atsižvelgiant į konkretų atvejį dalyvauja Finansinių mechanizmų valdybos darbuotojai, paramą teikiančios valstybės arba valstybės paramos gavėjos atstovai arba išoriniai priežiūros atstovai;
- visos vertinant skundą dalyvaujančios institucijos kiek galima operatyviau imasi veiksmų, kad pateiktų pradinį klausimo vertinimą, sustabdytų netinkamo valdymo arba korupcijos atvejus arba paneigtų nepagrįstus įtarimus;
- tais atvejais, kai informacija apie finansinių mechanizmų netinkamą valdymą arba korupciją atrodo pagrįsta, taikomas Pažeidimų vadovas;
- visuomenės nariui raštu pateikiama informacija apie vertinimo rezultatus, atlikus vertinimą nustatytus veiksmus, kurių bus imamasi, o jeigu visuomenės narys nepatenkintas vertinimo rezultatais – koregavimo mechanizmus;
- Finansinių mechanizmų valdyba privalo informuoti instancijas, kurios tiria netinkamo valdymo ir korupcijos atvejus bei kelia ieškinius.

4. Geras valdymas teikiant EEE paramą

4.1. Kaip horizontalusis klausimas

Teikiant EEE paramą, remiami projektai privalo atitikti keturis horizontaliuosius principus:

- tvari plėtra;
- geras valdymas;
- lyčių lygybė;
- dvišaliai santykiai.

Geras valdymas, kaip ir lyčių lygybė, glaudžiai susijęs su socialiniu tvarios plėtros aspektu. Tiek lyčių lygybė, tiek tvari plėtra yra apibūdinti atskiruose politikos pareiškimuose.

Geras valdymas – horizontalusis finansinių mechanizmų klausimas – tai sąlyga, kad projekto vykdytojas, valdydamas projektą, vadovautųsi pagrindiniais gero valdymo principais. Šie principai yra atskaitomybė, skaidrumas, dalyvavimas ir jautrumas žmonių poreikiams. Reikalaujant taikyti gero valdymo principus visoje projekto įgyvendinimo ir valdymo veikloje, bendrai sustiprinamas pats projektas ir jo paskirtis. Dėl šios priežasties geras valdymas yra apibrėžtas kaip horizontalusis klausimas, vertinamas visose finansinių mechanizmų projektų paraiškose.

Vis dėlto gero valdymo sąvoka gali būti ir pagrindinis projekto akcentas – sąlyga, be kurios projektas neegzistuos. Tokiais atvejais šis klausimas, savaime suprantama, vertinamas pagal visus numatytus projekto rodiklius.

4.2. Įgyvendinant projektus

Įgyvendinant finansinius mechanizmus, gero valdymo principai turi būti įtraukti į projektus ir jų ciklą – pradedant rengimo ir paraiškos pateikimo pakopa, atliekant paraiškos vertinimo ir sprendimo priėmimo procedūras ir imantis tolesnių priemonių projekto įgyvendinimo bei jo įvertinimo metu. Minėtu svarbiu reikalavimu remtasi rengiant šiuos dokumentus:

- Paraiškos formą;
- Paraiškos pildymo vadovą;
- FMV vertinimo vadovą;
- Sprendimo dėl paramos skyrimo dokumentą;
- FMV išorinės projektų priežiūros vadovą.

Išvardyti dokumentai padeda projektų vykdytojams, vertinimo atstovams, sprendimus priimančioms asmenims ir priežiūros atstovams žingsnis po žingsnio rengti, atrinkti ir įgyvendinti geros kokybės projektus, kurie atitinka gero valdymo principus.

Rengiant projekto gero valdymo sistemą, atkreiptinas dėmesys į kelis aspektus, galinčius paliudyti, kad projektas atitinka šiuos principus. Konkrečiai, pareiškėjas turėtų paaiškinti, kaip projektu sprendžiami toliau išvardyti klausimai.

- Kaip projektas didina galimybę viešai susipažinti su informacija ir (arba) skaidrumą?
- Kaip projektas gerina pilietinės visuomenės dalyvavimą sprendimų priėmimo procedūrose?
- Kaip projektas sprendžia atskaitomybės projekto veikiamiems asmenims klausimą?
- Kaip projekte įgyvendinamas aktyvios korupcijos prevencijos ir kovos su ja principas?
- Kaip buvo nustatyta, kad projektu tenkinamas tikrai egzistuojantis poreikis?

Be išimčių taikomas reikalavimas, kad nė vienas projektas jokiais atžvilgiais neprieštarautų gero valdymo principams. Horizontaliųjų klausimų vertinimas bus derinamas su kitais vertinimo rezultatais, pavyzdžiui, dėl pareiškėjo tinkamumo, veiklos aktualumo, metodikos, rizikos ir ekonominio pagrįstumo.

Norint įvertinti, ar projekte imtasi atitinkamų priemonių gero valdymo principams užtikrinti, buvo parengtas kontrolinių klausimų sąrašas, kuris pateikiamas ir vertinimo, ir priežiūros vadovuose. Kontrolinių klausimų sąrašas – tai priemonė, kuria privalu naudotis viso projekto rengimo, vertinimo ir rezultatų įvertinimo proceso metu. Šiuo atžvilgiu tai tik viena iš kelių kitų priemonių, pavyzdžiui, diskusijos su vertinimo atstovais ir projekto priežiūros veikla, kurios padės garantuoti gero valdymo principų integravimą.

Bet kurios gero valdymo politikos sėkmė priklauso nuo to, kiek nuodugniai prižiūrimas jos pagrindinių principų įgyvendinimas projekto eigoje. Kontrolinių klausimų sąrašas bus įtrauktas ir į išorinės priežiūros vadovą. Vadinasi, priežiūros veikla bus paremta tais pačiais kriterijais.

5. Gero valdymo ir kovos su korupcija politikos bei vadovo įgyvendinimas

Gero valdymo principai turi būti įgyvendinami viso projekto ciklo metu:

1. kai galimi projektų vykdytojai kuria projektų idėjas;
2. kai valstybės paramos gavėjos valdžios institucijos nustato projektų prioritetus;
3. kai projektus vertina Finansinių mechanizmų valdyba;
4. kai priimami sprendimai dėl paramos skyrimo;
5. kai įgyvendinami projektai;
6. kai atliekama veikla ir (arba) priežiūra po projektų įgyvendinimo.

Todėl ši gero valdymo ir kovos su korupcija politika turi būti įgyvendinama visose projekto ciklo pakopose, remiantis toliau išvardytais principais ir veikla.

- Ši politika yra neatsiejama paramos teikėjų priimtos paramos skyrimo tvarkos dalis. Todėl paramos teikėjos yra įsipareigoję numatyti gero valdymo principų vykdymo įvertinimą kaip svarbų kriterijų priimant sprendimus.
- Horizontaliųjų kontrolinių klausimų sąrašas yra įtrauktas į *vertinimo vadovą*, kuriuo remiamasi atliekant visus vertinimus. Todėl teikiant rekomendaciją dėl sprendimo skirti paramą, bus atsižvelgiama į tai, ar laikomasi gero valdymo principų.
- Kontrolinių klausimų sąrašas yra įtrauktas į *išorinio projektų vertinimo vadovą*. Todėl bus tikrinama, ar įgyvendinant projektą vadovaujamosi tokiais pačiais gero valdymo kriterijais.
- *Gero valdymo ir kovos su korupcija politika bei vadovas* ir atitinkamas kontrolinių klausimų sąrašas bus pristatyti visoms koordinavimo institucijoms ir nuodugniai su jomis aptarti, kad atliktamos būsimus vertinimus jos galėtų vadovautis tais pačiais kriterijais.
- *Gero valdymo ir kovos su korupcija politika bei vadovas* bus minimi vėlesnėje paraiškos formos ir paraiškos pildymo vadovo redakcijoje.

Bus apsvarstytos ir kitos Gero valdymo ir kovos su korupcija politikos bei vadovo viešinimo valstybėse paramos gavėjose priemonės.